

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 101 (1988)

Artikel: In per reflexiuns davart il rapport annual 1987
Autor: Cantieni, Toni
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235298>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

In per reflexiuns davart il rapport annual 1987

da Toni Cantieni, parsura LR

La suprastanza da la Lia rumantscha ha en connex cun ina discussiun generala davart il rapport annual 1987 era fatg la dumonda, schebain la furma e la dimensiun da noss rapport da l'onn da gestiun saja actuala e confurma al basegn d'infurmaziun. Ins po era sa dumandar, sch'i na fiss betg inditgà da preschentar in rapport pli curt, plitost mo summaric. Nus essan dentant dal maini ch'in rapport annual da furma e cuntegn sco preschentà possia satisfacer il meglier ils bassegns d'infurmaziun. Qua tras èsi er pussaivel da cumparegliar mintgamai il program da lavur cun ils rapports da gestiun. In rapport annual ha era la funcziun da documentar per pli tard. Mo era visavi il chantun e la confederaziun èsi d'avantatg, sch'i resorta dal rapport annual ina survista detagliada da tuttas activitads da la Lia rumantscha e da las societads affiliadas. Uschia po ins era adina dar pled e fatg, nua che las subvenziuns dal maun public vegnan duvradas. Quai ans para d'esser in bun motiv da mantegnair il concept actual da noss rapport.

Las minoritads linguisticas – in tema da discussiun da l'entir mund

En il ravugl dal Cussegl da l'Europa ed era en differentas autras instituziuns internaziunalas vegnan adina discutadas dapli las dumondas en connex cun ils linguatgs periclitads. L'impurtanza da talas discussiuns vegn oz renconuschida generalmain, e quai nutrescha speranza per l'avegnir. En il ravugl da l'Unesco, dal Cussegl da l'Europa e dal Parlament Europeic han ins discutà l'onn 1987 intensivamain la situaziun e la problematica da las minoritads linguisticas e culturalas. Per l'intschess europeic è vegnì elavurà in sboz per ina «Charta europeica da las minoritads culturalas/linguisticas». Quella cumpeglia 13 artitgels e duess vegnir discutada tant sco pussaivel en ils differents gremis naziunals ed internaziunals che s'occupeschan cun quests problems. Minoritads etnicas èn adina er d'impurtanza per la convivenza en ina naziun. Ellas èn savens fermas pitgas da la democrazia, uschelunsch ch'ins demussa toleranza e bainvulientscha envers las gruppas minoritaras.

Nus Rumantschs pudain contribuir effizientamain a quellas discussiuns. La finamira principala dad ina «Charta europeica da las minoritads culturalas/linguisticas» cuntegna tranter auter en l'artitgel 5 ils suandants principis:

- la renconuschientscha dals linguatgs da minoritads en ina cuminanza da plirs linguatgs;
- respectar in intschess geografic, cun stgaffir las premissas necessarias per la tgira e la promoziun dals linguatgs da minoritads;
- masiras efficacias per promover linguatg e cultura da minoritads;
- evitar tutta discriminaziun d'ina minoritad; ina tala discriminaziun fiss er ina violaziun dals dretgs fundamentals umans;
- promover il diever dal linguatg a bucca ed en scrit, e quai en tuttas domenas da la vita publica;
- scolaziun e studi dals linguatgs da minoritads sin tut ils stgalims da scola;
- dar la pussaivladad a domiciliads d'emprender il linguatg da la minoritad;
- animar e sustegnair ils meds da massa, per ch'els possian contribuir al mantegniment da la cultura e dals linguatgs da las regions. Quai pretenda toleranza vicendaivla tranter las cuminanze linguisticas;
- promover las discussiuns davart il tema «Minoritads linguisticas e culturalas» tranter las regions pertutgadas e tranter las differentas naziuns. Igl è er giavischè da brattar experientschas tranter ils stadis ch'èn sezs confruntads cun la problematica da minoritads.

Nus pudain perquai constatar ch'ils Rumantschs n'èn betg sulets cun lur problems. Bunamain mintga terra e mintga naziun conuscha il problem general da minoritads etnicas, culturalas u linguisticas.

La forza d'in pievel è l'unitad

Questa devisa è uschè veglia sco l'istorgia dals pievels. In bun clima da lavur ed il respect vicendaivel è enten tuttas domenas da la vita publica il garant per success ed effizienz. Quai vala natiralmain er per ina minoritad linguistica – culturala. Sin basa naziunala svizra vign oz enconuschentamain discutà in nov artitgel 116 da la

constituziun. Ina grupp da lavur chantunala s'occupescha cun ils differents aspects d'ina lescha per la promoziun dals linguatgs. In tal scenari pretenda la collavuraziun da blers gremis e da l'entir pievel. Sche nus vulain cuntanscher resultats concrets e schliaziuns valaivlas enten tut questa tematica, pretenda quai in engaschament fitg intensiv er davart la Lia rumantscha e da tuttas societads affiliadas. Senza ch'ins stoppia metter en dumonda valurs tradiziunalas e mesiras cumprovadas èsi tuttina necessari da discutir er novas furmas e novs concepts per la tgira e la promoziun da linguatg e cultura. Quai pertutga tranter auter er las dumondas dals meds da massa en general e quellas da la pressa en spezial. L'onn da gestiun 1987 han ins discutà la situaziun da la pressa rumantscha en differents gremis. Tar la proxima radunanza generala vegn la suprastanza ad orientar davart questa lavur. Il tema «pressa rumantscha» vign er discutà cun occasiun da la proxima scuntrada dals 8 – 14 d'avust a Scuol.

En vista a las structuradas existentas sin il sector da la pressa rumantscha dovri temp e medira ponderaziun per chattar la punt dal passà tar l'avegnir.

Qestas discussiuns ed in summa las activitads da l'entira Rumantschia chattan adina dapli resun er tar noss confederads d'auters linguatgs. Ins spetga dentant era da nus Rumantschs ina strentga disciplina pertutgant l'applicaziun dals meds finansials mess a disposiziun dal maun public. Qua dastga la Rumantschia avair buna conscienza, quai ch'ils quints da gestiun ed ils rapports annuals dattan er perditga, faschond er menziun da detagls ord noss programs da lavur.

Oz stain nus davant la sava da l'onn giubilar: «50 onns Rumantsch, linguatg naziunal». Possia quai esser per nus in punct da partenza per novas activitads e nov engaschament. En num da la suprastanza lessan nus engraziar cordialmain a tuts quels che han luvrà l'onn da gestiun per ils interess da la Rumantschia. Qua lessan nus menziunar spezialmain las societads affiliadas, noss'administraziun centrala, ils redactors e collavorators da la pressa rumantscha, dal radio e da la televisiun, ils collavorators regiunals, las mussadras da scoletta, ils scolasts sin ils differents stgalims da scola ed er tut quels che sustegnan las publicaziuns rumantschas. Engraziament meritan era ils simpatisants dal moviment rumantsch e tut quels che sustegnan nossa lavur cun contribuziuns finansialas.